

Suomen luonnonsuojeluliiton Mäntän seudun yhdistys ry ehdottaa, että Mänttä-Vilppulaan laaditaan vieraslajiohjelma, joka auttaa kohdentamaan vieraslajien kartoitus- ja torjuntatyötä luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta mahdollisimman tehokkaasti. Vieraslajit ovat nykyään näkyvä ongelma paikkakunnalla, ja suorastaan imagohaitta taidekaupungille.

Vieraslajit ovat ihmisen avustuksella joko vahingossa tai tarkoituksella siirtyneet luontaisten esiintymisalueiden ulkopuolelle. Haitallinen vieraslaji on, kun sen on todettu uhkaavan luonnon monimuotoisuutta ja ekosysteemipalveluita, ihmisten terveyttä ja/tai elinkeinojen harjoittamista, kuten maa- tai metsätaloutta. Osa vieraslajeista on säädetty haitalliseksi joko EU:n tai kansallisessa vieraslajilainsäädännössä. Lain mukaan haitallisia vieraslajeja ei saa kasvattaa ja maanomistajan velvollisuus on huolehtia niiden hävittämisestä. Myös muista kuin lainsäädännössä haitalliseksi määritellyistä vieraslajeista voi koitua ongelmia paikallisille ekosysteemeille ja niiden lajeille. Ilmaston lämmetessä on todennäköistä, että yhä useammat vieraslajit sopeutuvat Suomen olosuhteisiin ja alkavat levitä.

Mänttä-Vilppulassa silmiinpistävimpiä haitallisia vieraslajeja ovat lupiini, jättipalsami ja jättiukonputki.

Vieraslajien aiheuttamat kustannukset, esimerkiksi torjuntatyöt, kasvavat vuosi vuodelta vieraslajien levitessä yhä laajemmalle. Mitä huolellisemmin ja aikaisemmin vieraslajien haittojen lieventämiseen ryhdytään, sitä kustannustehokkaampaa se on. Kaikkein edullisinta on ehkäistä vieraslajien leviäminen ennakkoon – esimerkiksi suosimalla viheralueiden istutuksissa kotimaisia luonnonkukkia sekä huolehtimalla, etteivät vieraslajit leviä rakentamisen yhteydessä maa-ainesten mukana.

Vieraslajiohjelman tulee sisältää helposti käyttöön otettavia keinoja, joilla voidaan ennaltaehkäistä nykyisten ja tulevien vieraslajien leviämistä kunnan alueella. Ehdotamme, että kunnan alueella otetaan käyttöön Crowdsora- mobiilipeli, joka on jo käytössä monessa lähikunnassakin, mm. Jämsä ja Orivesi. Pelin avulla on innostettu kansalaisia torjumaan haitallisia vieraslajeja. Peli on saanut Luontotekopalkinnon 2023-2024. Toiseksi olisi huomioitava, että haitallisten vieraslajien, esimerkiksi lupiinin, niitto tehdään oikea-aikaisesti ennen kuin ne ehtivät siementää. Lisäksi kuntalaisille tulee tiedottaa, miten vieraslajien torjuntajätteet tulee asianmukaisesti hävittää.

Luonnon monimuotoisuuden lisäämisen kannalta on olennaista, että luodaan pölyttäjille uusia elinympäristöjä antamalla osan nurmikoista kukkia sekä muutetaan käyttämättömiä nurmialueita niityiksi.

Mänttä-Vilppulassa on laajojakin viheralueita, jotka ovat lajistoltaan köyhiä nurmikoita, jotka eivät tarjoa ravintoa tai suojaa pölyttäjille. Alueista voisi helposti luoda kukkaniittyalueita, jotka tuottaisivat myös silmäniloa kuntalaisille.

Nurmialueiden ylläpito vaatii lisäksi työaikaa, jota voitaisiin ruohonleikkuun sijaan suunnata kaupunkiluonnon monimuotoisuuden tukemiseen – esimerkiksi haitallisten vieraskasvien torjuntaan. Nurmialueita olisi järkevä pitää yllä vain siellä, missä niille on käyttöä kuntalaisten oleskeluun, tapahtumiin ja ulkokeleihin.

Monilajinen, kukkiva nurmikko on taajamissa arvokas ravinnonlähde pölyttäjille. Etenkin vanhojen puistojen siemenpankki on usein jo valmiiksi monimuotoinen. Myös tavanomaiset nurmikkokukkijat kuten voikukat, apilat ja syysmaitiaiset ovat pölyttäjille tärkeitä. Nurmikoiden kukintaa voidaan parantaa lopettamalla nurmikoiden lannoitus, harventamalla nurmikoiden leikkuuväliä ja laikuittaisilla kylvöillä. Nurmikoille sopivia, ajoittaista leikkuuta kestäviä luonnonkasveja ovat esimerkiksi keltamaite, metsä- ja jänönapila, harmio ja neidonkieli.

Niittyjen lisääminen voidaan tehdä paikasta riippuen joko muuttamalla viheralueen hoitoa tai perustamalla niitty alusta asti sopivan kasvualustan päälle suomalaisista tai peräti paikallisista luonnonkasvien siemenistä. Niittyjen kehittymistä voidaan pyrkiä ohjaamaan myös laikuittaisilla kylvöillä ja kitkemällä ei-toivottuja kasvilajeja. Parhaiten nurmikosta kehittyy niitty vähäravinteisille, kuiville ja aurinkoisille paikoille, mutta myös rehevien ja kosteiden niittyjen kasvillisuudella on oma erikoistunut hyönteislajistonsa. Niityn perustaminen alusta alkaen on kannattavaa etenkin, jos viheralue on valmiiksi myllätty esimerkiksi rakennustöiden vuoksi. Olennaista niittyjen hoidossa on oikea-aikainen niitto ja niittojätteen keruu maaperän köyhdyttämiseksi.

Ehdotamme, että kunnassamme lisätään kukkivia nurmikoita ja niittyjä. Lisäksi ehdotamme, että kun viheralueiden hoidossa tarvittavaa kalustoa on aika päivittää, selvitetään mahdollisuutta hankkia laitteita, jotka helpottavat niittyjen hoitoa – esimerkiksi niittojätteen keruuta.

Luonnon monimuotoisuuden lisääminen voi olla myös yhteisöllistä, kuntalaisia yhdistävää, toimintaa esimerkiksi talkoiden muodossa (vrt. siivoustalkoot keväällä 2025). Yhteisen toiminnan avulla voidaan luoda parempaa kaupunkiympäristöä asukkaille ja muunlajisille.

Mänttä-Vilppulassa 4.3.2026
Suomen luonnonsuojeluliiton Mäntän seudun yhdistys
Sirkku Polvinen, puheenjohtaja